

بررسی نقش مؤلفه های وابستگی به موبایل در پیش بینی متغیرهای سرمایه اجتماعی، سرمایه روان شناختی و راهبردهای کنار آمدن در دانشجویان

نادر حاجلو^۱

بهزاد رسولزاده^۲

رباب جعفری^۳

تاریخ دریافت: ۹۵/۰۲/۲۶

تاریخ پذیرش: ۹۶/۰۳/۱۰

چکیده

هدف پژوهش حاضر تعیین نقش وابستگی به موبایل در پیش بینی سرمایه روانشناختی و سرمایه اجتماعی و راهبردهای مقابله در دانشجویان بود. روش این مطالعه توصیفی از نوع همبستگی می باشد. جامعه آماری تحقیق را کلیه دانشجویانی که در سال تحصیلی ۹۲-۱۳۹۱ در دانشگاه محقق اردبیلی مشغول تحصیل بودند، تشکیل دادند. از این جامعه تعداد ۳۷۸ نفر (۱۴۴ پسر و ۲۳۴ دختر) به شیوه تصادفی خوشه ای چند مرحله ای انتخاب و در پژوهش شرکت کردند. برای جمع آوری اطلاعات از پرسشنامه وابستگی به موبایل هیون یونگ کو، مقیاس سرمایه اجتماعی دلاویز و پرسشنامه سرمایه روانشناختی لوتانز و همکاران استفاده شد. داده های پژوهش نیز با استفاده از رگرسیون چندمتغیره و ضرایب همبستگی پیرسون مورد تحلیل قرار گرفتند. یافته ها نشان داد بین وابستگی به موبایل و مؤلفه های سرمایه روانشناختی رابطه منفی وجود دارد. بین وابستگی به موبایل و راهبرد مساله مدار و راهبرد شناختی رابطه منفی وجود دارد، بین وابستگی به موبایل و راهبرد هیجان مدار و راهبرد اجتنابی رابطه مثبت وجود دارد ($P < 0.05$). بین وابستگی به موبایل و راهبرد رفتاری و سرمایه اجتماعی رابطه وجود ندارد ($P > 0.05$). همچنین نتایج رگرسیون نشان داد که مؤلفه های وابستگی به موبایل به خوبی می توانند متغیرهای سرمایه روانشناختی و راهبردهای مقابله را پیش بینی نمایند ($P < 0.05$).

کلید واژه ها: وابستگی به موبایل، سرمایه روانشناختی، سرمایه اجتماعی، دانشجویان

^۱ - استاد گروه روانشناسی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.

^۲ - استادیار گروه علوم تربیتی دانشگاه پیام نور مرکز تهران، ایران. (نویسنده مسئول) behzad.52bn@gmail.com

^۳ - کارشناس ارشد گروه روانشناسی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.

مقدمه

تلفن همراه از بزرگترین اختراعات دنیای امروزی است و به دلایلی مانند راحتی استفاده و تسهیلات آن، اکثریت مردم در کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه از آن استفاده می‌کنند. بر اساس آمارهای اتحادیه بین‌المللی مخابرات^۱، در سال ۲۰۱۱ به طور متوسط حدود ۸۶ درصد (سه چهارم از جمعیت دنیا) به یک موبایل دسترسی داشته‌اند. در حالی که تلفن همراه به عنوان وسیله-ای، برای ارتباط و تعاملات بین فردی جذاب هستند، نظیر هر فناوری دیگر حاوی آمیزه‌ای از فرصت‌ها و تهدیدهاست که همواره خطر فزاینده‌ای در استفاده مشکل ساز از آن‌ها وجود داشته است که شناخت این فرصت‌ها و تهدیدها از سویی و فرهنگ‌سازی در زمینه افزایش فرصت‌ها و کاهش تهدیدهای تلفن همراه در کاربرد آن که عمدتاً جوان هستند، ضرورتی اولیه برای پژوهشگران و اولیای امور فرهنگی جامعه است. لوئیس لیونگ^۲ (۲۰۰۷) در نتایج تحقیق هنگ کنگ نشان داده که جذابیت فراوان موبایل برای قشر نوجوان منجر به پدیده ای روانی-اجتماعی به نام "فونیسیم" (اعتیاد به تلفن همراه) " شده که از عوارض آن می‌توان به ارتباط معنادار آن با کاهش اعتماد به نفس، سرمایه و اعتماد اجتماعی، انزوا در ارتباط اجتماعی اشاره کرد. بنابراین به منظور مطالعه آثار و پیامدهای موبایل متغیر سرمایه روانشناختی و سرمایه اجتماعی را در تحقیق خود مورد بررسی قرار می‌دهیم. سرمایه روانشناختی از شاخص‌های روانشناسی مثبت‌گرایی می‌باشد. نتایج پژوهش‌های انجام شده در زمینه روانشناسی مثبت‌گرا حاکی از آن است که ظرفیت‌های روانشناختی، از قبیل: خود-کارآمدی، امیدواری، تاب‌آوری، خوش‌بینی، در کنار هم عاملی را با عنوان سرمایه روان‌شناختی تشکیل می‌دهند. خزاعی و همکاران (۱۳۹۲) نشان دادند که وابستگی به موبایل و عزت نفس در دانشجویان ارتباط معنادار داشت یعنی در دانشجویانی که عزت نفس پایین‌تری داشتند، وابستگی به موبایل بیشتر بود. به نظر می‌رسد خوش‌بینی با برون‌گرایی و عاطفه مثبت مرتبط است (فرانکن، ۱۹۸۹) و استفاده آسیب‌زا از تلفن همراه با برون‌گرایی رابطه منفی معنی‌داری وجود دارد (یاسمی نژاد و گل محمدیان، ۱۳۹۰)؛ در مطالعه فیلیپ جیمز نیز استفاده مشکل ساز از تلفن همراه با سن، برون‌گرایی و پایین بودن عزت نفس افراد ارتباط داشت (به نقل از خزاعی سعادت جو، شبانی،

1. ITU Stistics

2. Luis Lyong

صنوبری و بازیان، ۱۳۹۲). بیانچی و فیلیپس^۱ (۲۰۰۵) در پژوهشی دیگر به بررسی شاخص‌های روانشناسی شامل برون‌گرایی، عزت‌نفس، روان‌رنجور خویی سن و جنس نشان داد برون‌گرایی افراد و عزت‌نفس دو عامل بسیار مهم در پیش‌بینی استفاده از تلفن همراه هستند. در واقع طرح رویکرد سرمایه روانشناختی نشان دهنده نقش و اهمیت آن در زمینه سرمایه اجتماعی است. سرمایه اجتماعی سرمایه و منابعی است که افراد و گروه‌ها از طریق پیوند با یکدیگر و نوع این ارتباطات می‌توانند به دست آورند (بوردیو، ۱۹۸۶، کلمن، ۱۹۸۸، پاتنام^۲، ۱۹۹۳، به نقل از شارع‌پور، ۱۳۸۵) دارند. لینگ و یتری (۲۰۰۲؛ به نقل از نادری و حق‌شناس، ۱۳۸۸) به این نتیجه رسیدند که علت استفاده افراطی از سامانه تلفن همراه تا حدی به خاطر انگیزه‌ی افراد جهت حفظ و ارتقا روابط اجتماعی و رفع احساس تنهایی است نتایج یافته‌های پژوهش‌ها در آمریکا در ارتباط با پیام کوتاه تلفن همراه نشان داد، جوانانی که به طور افراطی و اعتیاد گونه از پیام کوتاه تلفن همراه استفاده می‌کنند سطوح بالایی از تکانشگری، احساس تنهایی و اضطراب اجتماعی را دارند (آزوکی، ۲۰۰۸).

متغیر دیگر مرتبط با وابستگی به موبایل راهبردهای مقابله^۳ است. براساس نظریه لازاروس^۴ انطباق^۵ عبارت است از تلاش‌های شناختی و رفتاری برای تسلط و کاهش یا تحمل درخواست‌های درونی یا بیرونی ناشی از فعالیت پر استرس. فان چن^۶ (۲۰۰۴) در پژوهشی به بررسی رابطه افسردگی با اعتیاد به تلفن همراه نشان داد علائم اعتیاد به تلفن همراه را حواس پرتی، تحمل و بردباری، کناره‌گیری، گریز یا فرار شامل می‌شوند.

در ایران علیرغم استفاده گسترده از تلفن همراه هیچ تحقیق رسمی و انتشار یافته‌ای استفاده بالقوه اضطرابی یا اعتیادی از آن را مورد بررسی قرار نداده است. بنابراین در این تحقیق سعی شد تا ارتباط بین وابستگی به موبایل، سرمایه‌های روانشناختی، سرمایه‌های اجتماعی و راهبردهای مقابله را شناسایی شود. مساله اصلی تحقیق حاضر عبارت از این بود که چه رابطه‌ای بین وابستگی به موبایل با سرمایه روانشناختی، سرمایه اجتماعی و راهبردهای مقابله وجود دارد.

1. Bianchi, Phillips

2. Coleman, Putnam, Bourdieu

3. coping strategy

4. Lazarus

5. Adaptation

6. Fan Chen

روش شناسی

روش این مطالعه توصیفی از نوع همبستگی می‌باشد. جامعه آماری پژوهش حاضر را تمام دانشجویان دانشگاه محقق اردبیلی تشکیل دادند که در نیم‌سال اول سال تحصیلی ۹۳-۱۳۹۲ در دانشکده‌های مختلف این دانشگاه به تحصیل مشغول بودند. از این جامعه تعداد ۳۷۸ نفر به شیوه تصادفی خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شد. شیوه انتخاب اعضای نمونه بدین صورت بود که ابتدا کلیه دانشکده‌های دانشگاه محقق اردبیلی به گروه‌های آموزشی علوم انسانی، فنی و مهندسی، علوم پایه و کشاورزی تقسیم شد. سپس از بین دانشکده‌های موود دو دانشکده (علوم انسانی و کشاورزی) انتخاب شد. در ادامه با مراجعه به این دانشکده‌ها، اطلاعات لازم از دانشجویان جمع‌آوری شد. در نهایت پس از بررسی پرسشنامه‌ها ۲۳۴ دختر و ۱۴۴ پسر مورد مطالعه قرار گرفتند. از افراد مورد مطالعه با ۳۱۴ نفر مجرد و ۶۴ نفر متأهل بودند. داده‌های پژوهش نیز با استفاده از رگرسیون چندمتغیره و ضرایب همبستگی پیرسون در محیط SPSS_{۱۸} مورد تحلیل قرار گرفتند. در این پژوهش برای گردآوری داده‌ها از چهار پرسش‌نامه زیر استفاده شد.

مقیاس وابستگی به تلفن همراه^۱: شامل بیست سوال است که در سه حیطه شامل

تحمل محرومیت (سوالات ۷-۱)، اختلال عملکرد زندگی (۱۳-۸) و اجبار - اصرار (۲۰-۱۴) طبقه بندی شده است و امتیازات دانشجویان به صورت معتادان به تلفن، استفاده کنندگان شدید و متوسط مشخص گردیده است. نمره گذاری این پرسشنامه بصورت اصلا ۱، به ندرت ۲، گاهی اوقات ۳، اغلب اوقات ۴ و همیشه ۵ می‌باشد. نمره بزرگتر یا مساوی ۷۰ اعتیاد، ۶۳-۷۰ استفاده شدید، کمتر از ۶۳ استفاده متوسط در نظر گرفته شده است. برای تعیین پایایی، ضریب آلفای کرونباخ (۰/۹۲) محاسبه گردید (کو، ۲۰۰۹). خزاعی (۱۳۹۲) نیز با مطالعه موردی روی ۳۰ نفر از دانشجویان ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۲ برای سوالات به دست آورد.

مقیاس سرمایه اجتماعی^۲: این پرسشنامه حاوی ۲۷ سوال می‌باشد و روش نمره گذاری

آن براساس طیف ۵ درجه ای لیکرت است که نمره سوالات ۱۹، ۱۸ و ۲۰ به صورت معکوس و بقیه سوالات به ترتیب کاملاً موافقم (۴) و کاملاً مخالفم (۰) نمره گذاری می‌شوند. بر این اساس نمره کل این آزمون ۱۰۸ می‌باشد دلاویز میزان پایایی این پرسشنامه را بر اساس آلفای کرونباخ ۰/۸۵ گزارش

^۱. cell phone addiction scale

^۲. Delaviz Social Capital Scale-DSCS

شده است. این پرسشنامه به منظور سنجش سرمایه اجتماعی در دانشجویان دانشگاه های سراسری، علوم پزشکی، آزاد و پیام نور هنجاریابی شده است.

پرسشنامه سرمایه روانشناختی لوتانز و همکاران: در این پرسشنامه از مقادیر

استاندارد شده که به طور وسیعی ساختارهایی که امید، تاب آوری، خوش بینی و خودکارآمدی را می سنجد استفاده شده است و قابلیت اثبات و روایی این خرده مقیاس ها نیز اثبات شده است. این پرسشنامه شامل ۲۴ سوال و هر خرده مقیاس شامل ۶ گویه است و آزمودنی ها به هر گویه در مقیاس ۶ درجه ای لیکرت (کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم) پاسخ دادند. برای تعیین روایی سازه این پرسشنامه، نسبت خی دو این آزمون برابر با ۲۴/۶ است (لوتانز و اولیو، ۲۰۰۷). هم چنین بهادری خسرو شاهی و همکاران (۱۳۹۱) میزان پایایی این پرسشنامه را بر اساس آلفای کرونباخ ۰/۸۵ به دست آورد.

پرسشنامه راهبرد مقابله بیلینگز و موس: این پرسشنامه ۱۹ سوالی پنج نوع شیوه

مقابله ای مسئله مدار و هیجان مدار، راهبرد شناختی، رفتاری، اجتنابی را می سنجد. ضریب پایایی پرسش نامه به روش دو نیم کردن ۰/۷۸ گزارش شده است. ضریب پایایی هر یک از مولفه ها عبارتند از: راهبرد مقابله شناختی (۰/۸۳ آیتم ۶) راهبرد مقابله رفتاری (۰/۷۷ آیتم ۶) راهبرد مقابله اجتنابی (۰/۶۰ آیتم ۷) و ضریب آلفای کرونباخ بالای ۰/۹۰ بود (موس و بیلینگز، ۱۹۸۱) نمره گذاری این پرسشنامه بصورت هیچ وقت ۰، گاهی اوقات ۱، اغلب اوقات ۲، همیشه ۳ می باشد.

یافته ها

شاخص‌های توصیفی نمونه مورد مطالعه شامل میانگین و انحراف معیار و نیز ضرایب همبستگی بین متغیرهای تحقیق در جدول ۱ آورده شده است.

جدول ۱. شاخص‌های توصیفی و ضرایب همبستگی مؤلفه‌های وابستگی به موبایل، سرمایه روانشناختی، سرمایه اجتماعی و راهبردهای مقابله هیجانی

متغیر	M	SD	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶
۱. موبایل	۴۵/۴	۱۱/۵۱	-															
۲. تحمل محرومیت	۱۶/۹	۴/۷۶	۰/۸۸ ^{***}	-														
۳. اختلال عملکرد زندگی	۱۱/۴	۴/۲۳	۰/۸۴ ^{***}	۰/۶۰ ^{***}	-													
۴. اجبار-اصرار	۱۷/۱	۴/۳۴	۰/۸۶ ^{***}	۰/۶۶ ^{***}	۰/۵۸ ^{***}	-												
۵. سرمایه روانشناختی	۱۰۰/۶	۱۷/۴۲	-۰/۲۲ ^{***}	-۰/۱۵ ^{***}	-۰/۳۹ ^{***}	-۰/۱۳ ^{***}	-											
۶. خودکارآمدی	۳۶/۲	۵/۸۶	-۰/۲۴ ^{***}	-۰/۱۶ ^{***}	-۰/۳۱ ^{***}	-۰/۱۶ ^{***}	۰/۸۰ ^{***}	-										
۷. امیدواری	۲۵/۴	۵/۵۸	-۰/۲۰ ^{***}	-۰/۱۵ ^{***}	-۰/۲۵ ^{***}	-۰/۱۳ ^{***}	۰/۸۲ ^{***}	۰/۵۵ ^{***}	-									
۸. تاب آوری	۲۴/۱	۵/۱	-۰/۰۶	-۰/۰۱	۰/۱۲	-۰/۰۲	۰/۸۰ ^{***}	۰/۴۹ ^{***}	۰/۵۶ ^{***}	-								
۹. خوش بینی	۲۴/۹	۵/۱	-۰/۱۹ ^{***}	-۰/۱۵ ^{***}	-۰/۲۵ ^{***}	-۰/۱۰	۰/۷۸ ^{***}	۰/۵۱ ^{***}	۰/۵۲ ^{***}	۰/۵۶ ^{***}	-							
۱۰. سرمایه اجتماعی	۹۲/۹	۱۲/۴	-۰/۰۲	-۰/۰۱	-۰/۰۴	-۰/۰۳	۰/۲۱ ^{***}	۰/۱۵ ^{***}	۰/۱۷ ^{***}	۰/۱۶ ^{***}	۰/۲۰ ^{***}	-						
۱۱. راهبردهای مقابله	۲۹/۷	۷/۳۹	-۰/۰۸	-۰/۰۱	-۰/۰۱	-۰/۱۰ ^{***}	۰/۲۰ ^{***}	۰/۱۸ ^{***}	۰/۲۳ ^{***}	۰/۲۷ ^{***}	۰/۱۴ ^{***}	۰/۰۷	-					
۱۲. مساله مدار	۱۹/۹	۵/۷۸	-۰/۱۸ ^{***}	-۰/۱۶ ^{***}	-۰/۱۳ ^{***}	-۰/۱۶ ^{***}	۰/۴۰ ^{***}	۰/۳۱ ^{***}	۰/۳۷ ^{***}	۰/۳۱ ^{***}	۰/۲۳ ^{***}	۰/۱۲	۰/۸۶ ^{***}	-				
۱۳. هیجان مدار	۱۰/۱	۳/۷۵	۰/۰۹	۰/۰۵	۰/۱۷ ^{***}	۰/۰۳	-۰/۰۷	-۰/۱۵ ^{***}	-۰/۰۸	۰/۰۵	-۰/۰۵	-۰/۰۸	۰/۶۴ ^{***}	۰/۱۷ ^{***}	-			
۱۴. شناختی	۱۱/۷	۳/۵	-۰/۲۵ ^{***}	-۰/۲۵ ^{***}	-۰/۱۷ ^{***}	-۰/۲۳ ^{***}	۰/۳۵ ^{***}	۰/۲۲ ^{***}	۰/۳۳ ^{***}	۰/۲۵ ^{***}	۰/۲۰ ^{***}	۰/۲۳ ^{***}	۰/۷۴ ^{***}	۰/۸۷ ^{***}	۰/۱۵ ^{***}	-		
۱۵. رفتاری	۹/۹	۳/۱۵	-۰/۰۹	۰/۰۶	-۰/۰۸	-۰/۰۹	۰/۳۳ ^{***}	۰/۲۸ ^{***}	۰/۳۲ ^{***}	۰/۲۸ ^{***}	۰/۱۸ ^{***}	۰/۱۸ ^{***}	۰/۸۱ ^{***}	۰/۹ ^{***}	۰/۳۳ ^{***}	۰/۶۰ ^{***}	-	
۱۶. اجتنابی	۷/۹	۲/۴۹	۰/۱۵ ^{***}	۰/۱۱ ^{***}	۰/۳۱ ^{***}	۰/۰۷	-۰/۱۱ ^{***}	-۰/۱۷ ^{***}	-۰/۱۳ ^{***}	۰/۰۵	-۰/۰۷	۰/۰۸	۰/۵۶ ^{***}	۰/۰۹	۰/۹۷ ^{***}	۰/۰۲	۰/۱۷ ^{***}	-

$P < ۰/۰۱$ *** و $P < ۰/۰۵$ **

نتایج جدول شماره ۱ نشان می‌دهد که بزرگترین میانگین و انحراف معیار به ترتیب ۹۲/۹ و ۱۲/۴ مربوط به متغیر سرمایه اجتماعی و کوچکترین میانگین و انحراف معیار به ترتیب ۷/۹ و ۳/۴۹ مربوط به متغیر راهبرد مقابله (اجتنابی) می‌باشد. نتایج ضریب همبستگی و رگرسیون نیز نشان داد بین وابستگی با سرمایه روانشناختی و راهبردهای مقابله رابطه معنی دار وجود دارد ($P < 0/05$) و سرمایه اجتماعی با هیچ کدام از مؤلفه های وابستگی به موبایل رابطه وجود ندارد ($P > 0/05$). برای آزمون نقش های وابستگی به موبایل در پیش بینی مولفه های سرمایه روانشناختی از رگرسیون چند متغیره استفاده شد.

نتایج رگرسیون چندمتغیره نشان داد که اثر بعد اختلال عملکرد زندگی بر ترکیب متغیرهای سرمایه روانشناختی ($R^2 = 0/08, P < 0/05, F_{(4,371)} = 8/5$ و $\lambda = 0/92$ لامبدای ویلکز) معنادار بود. اما رگرسیون ترکیب متغیرهای سرمایه روانشناختی بر روی تحمل محرومیت و اجبار- اصرار معنادار نبود ($P > 0/05$). برای بررسی دقیقتر اثر هر کدام از مولفه های وابستگی به موبایل بر روی مولفه های سرمایه روانشناختی نتایج تحلیل های تک متغیره در جدول ۲ آورده شده است.

جدول ۲. نتایج تحلیل‌های تک متغیره برای آزمون نقش مولفه‌های وابستگی به موبایل در پیش بینی مولفه‌های سرمایه روانشناختی

متغیر پیش‌بین	متغیر پیش‌بینی شونده	مجموع مجزورات	درجه آزادی	میانگین مجزورات	F	سطح معناداری	مجزور اتا (R ^۲)
تحمیل محرومیت	خودکارآمدی	۶/۱	۱	۶/۱	۰/۲۰	۰/۶۵۸	۰/۰۰۱
	امیدواری	۲/۷	۱	۲/۷	۰/۰۹	۰/۷۶۲	۰/۰۰۰
	تاب آوری	۲۷/۶	۱	۲۷/۶	۱/۰۹	۰/۲۹۸	۰/۰۰۳
	خوش بینی	۶/۳	۱	۶/۳	۰/۲۵۹	۰/۶۱	۰/۰۰۱
اختلال عملکرد زندگی	خودکارآمدی	۹۰۲/۸۵	۱	۹۰۲/۸۵	۲۹/۰۱	۰/۰۰۰	۰/۰۰۷
	امیدواری	۴۴۴/۴۴	۱	۴۴۴/۴۴	۱۵/۱	۰/۰۰۰	۰/۰۰۴
	تاب آوری	۲۱۰/۴۲	۱	۲۱۰/۴۲	۸/۲۸	۰/۰۰۴	۰/۰۰۲
	خوش بینی	۴۵۴/۵۵	۱	۴۵۴/۵۵	۱۸/۷۳	۰/۰۰۰	۰/۰۰۵
اجبار-اصرار	خودکارآمدی	۵/۰۷	۱	۵/۰۷	۰/۱۶	۰/۶۹	۰/۰۰۰
	امیدواری	۸/۹	۱	۸/۹	۰/۳	۰/۵۸	۰/۰۰۱
	تاب آوری	۹/۸۷	۱	۹/۸۷	۰/۳۹	۰/۵۳	۰/۰۰۱
	خوش بینی	۴۳/۷۶	۱	۴۳/۷۶	۱/۸۰	۰/۱۸	۰/۰۰۵

نتایج تحلیل‌های رگرسیون تک متغیره نشان داد که اثر متغیر پیش‌بین اختلال عملکرد زندگی بر روی متغیر پیش‌بینی شونده خودکارآمدی ($\eta^2=0/07$, $F=29/01$, $P<0/05$)، امیدواری ($\eta^2=0/04$)، تاب‌آوری ($F=15/1$, $P<0/05$)، تاب‌آوری ($\eta^2=0/02$) و خوش‌بینی ($\eta^2=0/05$) معنادار است و به خوبی می‌تواند را آنها پیش‌بینی کند. برای آزمون نقش مولفه‌های وابستگی به موبایل در پیش‌بینی راهبردهای مقابله نیز از تحلیل رگرسیون چند متغیره استفاده شد.

نتایج رگرسیون چندمتغیره نشان داد که اثر بعد تحمل محرومیت ($\eta^2=0/05$) و راهبردهای مقابله ($F_{(4,371)}=3/78$, $P<0/05$) و $\eta^2=0/06$ و $F_{(4,371)}=4/77$, $P<0/05$) و $\eta^2=0/04$ و $F_{(4,371)}=3/78$, $P<0/05$) معنادار بود. اما رگرسیون ترکیب راهبردهای مقابله بر روی وابستگی به موبایل معنادار نبود ($P>0/05$). برای بررسی دقیقتر اثر هر کدام از متغیرهای پیش‌بین بر روی متغیرهای پیش‌بینی شونده، نتایج تحلیل‌های تک متغیره در جدول ۳ آورده شده است.

جدول ۳. نتایج تحلیل‌های تک متغیره برای آزمون نقش مولفه‌های وابستگی به موبایل در پیش بینی راهبردهای مقابله

متغیر پیش‌بین	متغیر پیش‌بینی شونده	مجموع مجزورات	درجه آزادی	میانگین مجزورات	F	سطح معناداری	مجزور اتا (η^2)
تحمل محرومیت	رابطه مساله مدار	۲۲/۱۷	۱	۲۲/۱۷	۰/۷۲	۰/۴	۰/۰۰۲
	راهبرد هیجان مدار	۰/۸۷	۱	۰/۸۷	۰/۰۶	۰/۸۰	۰/۰۰۰
	راهبرد شناختی	۶۵/۳۱	۱	۶۵/۳۱	۵/۶۷	۰/۰۲	۰/۰۱۵
	راهبرد رفتاری	۲/۵۵	۱	۲/۵۵	۰/۲۶	۰/۶۱	۰/۰۰۱
	راهبرد اجتنابی	۱/۱۹	۱	۱/۱۹	۰/۱۰	۰/۷۵	۰/۰۰۰
	رابطه مساله مدار	۲/۵۶	۱	۲/۵۶	۰/۰۸	۰/۷۷	۰/۰۰۰
	راهبرد هیجان مدار	۱۸۳/۶۶	۱	۱۸۳/۶۶	۱۳/۵	۰/۰۰۰	۰/۰۳
اختلال عملکرد زندگی	راهبرد شناختی	۰/۴	۱	۰/۴	۰/۰۳	۰/۸۵	۰/۰۰۰
	راهبرد رفتاری	۵/۵۳	۱	۵/۵۳	۰/۵۶	۰/۴۵	۰/۰۰۱
	راهبرد اجتنابی	۱۷۹/۸۷	۱	۱۷۹/۸۷	۱۵/۵	۰/۰۰۰	۰/۰۴
اجبار- اصرار	رابطه مساله مدار	۸۰/۹۵	۱	۸۰/۹۵	۲/۶۴	۰/۱۰	۰/۰۱
	راهبرد هیجان مدار	۲۹/۷۳	۱	۲۹/۷۳	۲/۱۸	۰/۱۴	۰/۰۱
	راهبرد شناختی	۳۷/۱۳	۱	۳۷/۱۳	۳/۲۲	۰/۰۷	۰/۰۱
	راهبرد رفتاری	۱۳/۳۶	۱	۱۳/۳۶	۱/۳۵	۰/۲۵	۰/۰۰۴
	راهبرد اجتنابی	۲۳/۳۳	۱	۲۳/۳۳	۲/۰۰	۰/۱۶	۰/۰۰۵

نتایج جدول ۳ حاکی از آن است که اثر متغیر پیش‌بین تحمل محرومیت بر روی متغیر پیش‌بینی شونده راهبرد شناختی معنادار بود ($F=5/67, P<0/05, \eta^2=0/015$). هم‌چنین اثر اختلال عملکرد زندگی بر روی متغیر پیش‌بینی شونده راهبرد هیجان مدار ($F=13/5, P<0/05, \eta^2=0/03$) و راهبرد اجتنابی ($F=15/5, P<0/05, \eta^2=0/04$)، معنادار بود و به خوبی می‌توانند را آنها پیش‌بینی کند.

بحث و نتیجه گیری

هدف پژوهش حاضر بررسی نقش مؤلفه‌های وابستگی به موبایل در پیش‌بینی متغیرهای سرمایه روانشناختی، سرمایه اجتماعی و راهبردهای مقابله در دانشجویان بود. نتایج تحقیق حاضر نشان داد که بین وابستگی به موبایل و مولفه‌های سرمایه روانشناختی (خودکارآمدی، امیدواری، تاب‌آوری و خوش‌بینی) رابطه منفی وجود دارد. این نتایج همسو با یافته‌های خزاعی و همکاران (۱۳۹۲)، فیلیپس، بات، بلینسکی^۱ (۲۰۰۶)، یاسمی نژاد و گل محمدیان (۱۳۹۰)، هامبرگر و آرتزی (۲۰۰۳)، کاراهوچا (۲۰۰۰)، ازوی (۲۰۰۸) و ایگاراشی (۲۰۰۸) می‌باشد که نشان دادند بین استفاده مشکل‌ساز از موبایل با عزت‌نفس و برون‌گرایی رابطه منفی وجود دارد و فرانکن (۱۹۸۹) نشان داد خوش‌بینی با برون‌گرایی و عاطفه مثبت مرتبط است. یعنی در دانشجویانی که عزت‌نفس و برون‌گرایی پایین‌تری داشتند، خوش‌بینی پایین‌تری نیز داشتند. یافته‌های پژوهشی دیگری نشان داده‌اند، افرادی که از امیدواری بالاتری برخوردار بوده‌اند، عزت‌نفس بالاتر داشته‌اند (اسنایدر، ۲۰۰۰) هم‌چنین همسو با مطالعات یانگ (۲۰۰۸) است که عنوان می‌کند معتادان به اینترنت شناخت‌های بسیار مشکل‌زایی را نسبت به غیر معتادین دارند که در استفاده آسیب‌زای اینترنت نیز سهم دارد. این تفسیر در تباین با نظر آستین^۲ (۲۰۰۱) است که در پژوهشی که تحت عنوان تاثیر استفاده از تلفن همراه بر ادراک و گمان افراد انجام داد نتایج تحقیق او نشان داد که تکنولوژی می‌تواند سبب از هم‌گسیختگی شود.

در خصوص تبیین یافته‌های این نتایج می‌توان چنین عنوان کرد که مولفه‌های سرمایه روانشناختی با استفاده هنجار از تلفن همراه مرتبط هستند. تحلیل رگرسیون هم‌نشان داد افراد با کارآمدی بالا به توانایی‌های خود به ویژه در یک فعالیت خاص و داشتن قدرت کنترل به وقایع باور دارند، این افراد مشکلات را به عوامل کنترل‌پذیر و تلاش‌هایشان نسبت می‌دهند (سینز، جولینگن،

1. Phillips, Butt, Blaszczyński

2. Austin

ساولس برگ و هوت^۱، ۲۰۰۸:شانک^۲، ۱۹۹۱) ولی افراد با خودکارآمدی پایین چون در مواجهه با تهدیدهای بالقوه برانگیختگی منفی و آزارنده‌ای را تجربه می‌کنند، در برخورد با مشکلات و فشارهای روانی دلسرد شده و احساس بیهودگی می‌کنند (بندورا، ۱۹۸۲) بنابراین برای فرار از این اضطراب و موانع به سمت وابستگی بیشتری نسبت به تکنولوژی و موبایل پیش می‌روند که این وابستگی الگوهای فکری، نحوه احساس، تفکر و واکنش‌های هیجانی افراد را در برخورد با محیط پیرامون به ویژه موبایل تحت تاثیر قرار می‌دهد. افراد امیدوار معتقدند می‌توانند با چالش‌هایی که ممکن است در زندگی با آنها روبرو شوند سازگار شوند (فردریکسون، توگد، واف و لارکین^۳، ۲۰۰۳). افراد تاب‌آور نیز علیرغم قرارگرفتن در معرض فشارهای شدید و عوامل خطر می‌توانند با موفقیت بر مشکلات غلبه کنند و از خطر وابسته شدن به موبایل جلوگیری کنند. این افراد به رغم وجود شرایط ناگوار و ناسازگار استفاده بهنجار از تلفن همراه دارند. افراد خوش‌بین با اعتقاد به اینکه در آینده رویدادهای خوب اتفاق خواهند افتاد رویکرد سازگارانه‌ای در مقابل استفاده از موبایل نشان می‌دهند. عوامل بالا میزان وابستگی به موبایل و اثرات مخرب تهدیدکننده پیامدهای وابستگی به موبایل را تعدیل می‌کند. افراد با سرمایه‌های روانشناختی پایین با امید فرار از تنهایی و برقراری ارتباط با دیگران، ارتقای اعتماد به نفس به سمت تکنولوژی حرکت می‌کنند و به دلیل استفاده ناکارآمد از موبایل به آن وابسته می‌شوند، بنابراین افراد با سرمایه روانشناختی پایین محتمل‌ترین افراد برای درگیری و گرفتاری شدید به تلفن همراه محسوب می‌شوند.

بین وابستگی به موبایل و راهبردهای مقابله رابطه وجود دارد، بین وابستگی به موبایل و راهبرد مساله مدار رابطه منفی وجود دارد، بین وابستگی به موبایل و راهبرد هیجان مدار رابطه مثبت وجود دارد، بین وابستگی به موبایل و راهبرد شناختی رابطه منفی وجود دارد، بین وابستگی به موبایل و راهبرد رفتاری رابطه وجود ندارد و بین وابستگی به موبایل و راهبرد اجتنابی رابطه مثبت وجود دارد.

این نتایج همسو با یافته‌های سید کمال الدین موسوی (۱۳۸۸) است که نشان داد که هرچه شدت احساس روانی به موبایل در زنان بیشتر بوده میزان استفاده آنها از موبایل نیز بیشتر بوده است. هم چنین همسو با پژوهش فان چن^۴ (۲۰۰۴) است که علایم اعتیاد به تلفن همراه را حواس پرتی،

1 Savelsbergh , Hout, Joolingen, Sins

2. Shunk

3. Fredrickson, Tugade, Waugh & Larkin

1. Fan Chen

تحمل، بردباری، کناره گیری، گریز یا فرار می‌دانست و مطابق با نظر روات، پترسون، لاندمارک^۱ (۱۹۹۸) است که دریافتند که استفاده از تکنولوژی‌های ارتباطی جدید، موجبات کاهش بهزیستی به واسطه تنهایی، افسردگی و انزو را فراهم کرده است. در خصوص تبیین یافته‌های این نتایج می‌توان چنین عنوان کرد که مولفه‌های راهبردهای مقابله به خوبی استفاده نامناسب از تلفن همراه را پیش-بینی می‌کند. غضنفری و همکاران (۱۳۸۷) نشان دادند راهبرد مسئله‌مدار با سلامت روان رابطه منفی دارد و افرادی که راهبرد مساله مدار و شناختی استفاده می‌کنند شناخت گسیخته ندارند و با استفاده از برنامه ریزی بدون مشکل می‌توانند محرومیت‌ها را تحمل کنند (ولراث، ترجرسن، الناس^۲، ۱۹۹۵) و به موبایل وابستگی پیدا نکنند. لاندرو و کاستیلو^۳ (۲۰۱۰)، مولیس و چاپمن^۴ (۲۰۰۰)، علیلو (۱۳۹۰)، بشارت (۱۳۸۶)، مصالایی، (۱۳۸۶)، شگری (۱۳۸۴)، جعفرنژاد (۱۳۸۲)، میر حسینی (۱۳۸۴) و به نقل از بشارت (۱۳۸۶) در پژوهشی دریافتند که روان رنجورخویی با سبک مقابله‌ای هیجان مدار و اجتنابی همبستگی مثبت دارد. یاسمی نژاد (۱۳۹۰) نشان می‌دهد بین استفاده آسیب‌زا از تلفن همراه با روان رنجورخویی رابطه مثبت و معنی دار وجود دارد. افراد با روان‌زندگی بالا در مواجهه با موقعیت تنیدگی‌زا از راهبردهای منفعلانه از قبیل اجتناب، خود ملالت‌گری، و هم چنین شیوه‌های مبتنی بر ستیزه جویی بین فردی از قبیل واکنش خصمانه و تخلیه هیجانی استفاده می‌کنند بنابراین بیشتر حس محرومیت کرده و دچار اختلال شده و وابستگی پیدا می‌کنند (بشارت، ۱۳۸۶). حاجبی در پژوهشی نشان داد دختران دانشجو از سبک‌های هیجان‌مدار بیشتر استفاده می‌کنند و مستعد ابتلا به اختلالات عاطفی و روان تنی می‌باشند که برای اجتناب از این اختلالات به موبایل پناه می‌برند زیرا مکانیزم گریز روانشناختی اجتناب از مشکلات ادراک شده و واقعی را فراهم می‌کند. در راهبرد مقابله مساله مدار مشکل مستقیماً بررسی می‌شود و معمولاً با یافتن راه حل‌های مناسب برای مشکل رضایت روانشناختی حاصل می‌شود. (غضنفری و قدم پور، ۱۳۸۷) از سوی دیگر این وضعیت باعث نظم و انسجام فکری می‌شود و آشفته‌گی هیجانی را کاهش می‌دهد و از سلامت روان بهتری برخوردار می‌شود و کمتر استفاده آسیب‌زا از تلفن همراه می‌کند. همچنین نتایج این تحقیق نشان داد که بین وابستگی به موبایل و سرمایه اجتماعی رابطه وجود ندارد. این نتایج ناهمسو با یافته‌های خزاعی،

². Krout, Patterson & Lundmark

³. Vollrath, Trgersen, Alnae

⁴. Leandro & Castillo

⁵. Mullis & Chapman

شریف زاده، جاهد، خزاعی و هدایتی (۱۳۹۱) است که نشان می‌دهد بروز برخی مشکلات روانی، سطحی شدن روابط اجتماعی و کاهش امنیت از سایر تبعات کاربری تلفن همراه می‌باشند (خزاعی و همکاران، ۱۳۹۱). کروات و پترسون، لاند مارک^۱ و همکاران نیز دریافتند که استفاده از تکنولوژی-های ارتباطی جدید روابط اجتماعی افراد در حالت واقعی را کاهش می‌دهد فرجی و بتواز، (۱۳۹۱). بیران و اخوان (۱۳۹۰) نشان دادند تلفن همراه باعث افت تحصیلی و کاهش برقراری ارتباط عاطفی دانش آموزان با خانواده‌هایشان شده است و هم چنین حسین پناهی (۱۳۸۶) نشان داد میان میزان استفاده از فناوری‌های جدید ارتباطات و اطلاعات و سرمایه اجتماعی دانشجویان رابطه مثبت وجود دارد، هرچند که همبستگی به دست آمده در سطح پایینی می‌باشد (پناهی، ۱۳۸۶). در پژوهشی که ای فان شن (۲۰۰۷) با راهنمایی جیمز کاتز به نقل از موسوی (۱۳۹۰) با نام موبایل و جامعه پذیری انجام داده مشخص شد موبایل به عنوان یکی از ابزارهای مهم در کسب مهارت‌های اجتماعی دانشجویان نقش بسیار بارزی ایفا می‌کند به نحوی که موبایل وابستگی‌های دانشجویان به خانواده را افزایش می‌دهد و هم در ایجاد شبکه‌های اجتماعی از درون منزل آنها را یاری می‌نماید.

نتایج این تحقیقات متناقض با همدیگر هستند. در برخی پژوهش‌ها بین مولفه‌های وابستگی به موبایل با سرمایه اجتماعی رابطه مثبت وجود داشت در حالی که در برخی دیگر از پژوهش‌ها نتایج کاملاً برعکس مشاهده شده بود و معناداری پژوهش‌ها نیز کم بود. شاید یکی از دلایل عدم همخوانی نتایج پژوهش حاضر با این نتایج وابسته به عوامل فرهنگی و اجتماعی از جمله بومی و غیر بومی بودن دانشجویان یا درصد کم افراد وابسته به تلفن همراه باشد که بیشترین فراوانی ما را کاربران متوسط تشکیل می‌دهند که در تکمیل فرم‌ها میل به حد وسط داریم و همین نتایج را ناهمخوان نشان می‌دهد.

در کل استفاده افراطی از تلفن همراه یکی از محتمل‌ترین تبعات متعدد تلفن همراه خواهد بود. یانگ عنوان می‌کند که معنادان به فناوری شناخت‌های بسیار مشکل‌زایی را نسبت به غیرمعتادین دارند. استفاده افراطی از تلفن همراه در برخی موارد در امور زندگی عادی فردی و حالات و روحیات وی تداخل و به هم ریختگی ایجاد می‌کند. سرمایه روانشناختی ضعیف و راهبردهای مقابله نامناسب به عنوان یکی از جنبه‌های مهم عملکردهای اجتماعی، یکی از عوامل زمینه ساز رفتارهای ناشایست و ناهنجار تمایلات اعتیادگونه تکنولوژیکی از جمله اعتیاد به تلفن همراه، اینترنت و ... است. جوانان با

¹ Krawat, Peterson & Lundmark

زندگی در جامعه که هنوز نتوانسته اند اسباب و لوازم فرهنگی - اقتصادی جامعه را داشته باشند برای برقراری ارتباط انسانی و تخلیه فشارهای روانی نامطلوب و تخلیه هیجانی به دنبال ابزاری ساده، ارزان و سریع هستند که تلفن همراه در کمترین زمان و بدترین شرایط در دورترین مکان با ارزانه ترین قیمت باعث برقراری ارتباط و با حمایت روانی به تعادل بخشی و آرامش روانی کمک می کند. از جمله محدودیت های مهم این تحقیق محدودیت روش شناختی بود. از آنجا که روش تحقیق حاضر از نوع همبستگی بود، لذا نمی توان به سادگی بین متغیرهای تحقیق یک رابطه علی را استنباط کرد.

کتابنامه

- ببران، صدیقه؛ اخوان، مهنوش سادات (۱۳۹۰). بررسی نقش و تاثیرات استفاده از تلفن همراه بر دختران دانش آموز دبیرستانی، فصلنامه فرهنگ ارتباطات، ۱(۱)، ۹۵-۱۱۸.
- بشارت، محمدعلی؛ عباسپوردوپلانی، طاهره (۱۳۸۹). رابطه راهبردهای فراشناختی و خلاقیت با تاب آوری در دانشجویان، ۵(۱۴)، ۱۱۱-۱۲۴.
- بورديو، پير (۱۳۸۴)، «شکل‌های سرمایه»، در سرمایه اجتماعی، اعتماد، دموکراسی و توسعه، گردآوری کیان تاجبخش، ترجمه افشین پاکباز و حسین پویان، تهران، نشر شیرازه.
- پناهی، یعقوب؛ اصلانی، طاهره؛ فرجی، رباب؛ بتواز، حسین (۱۳۹۱). وابستگی به تلفن همراه و آسیب‌های روانی-اجتماعی در دانش آموزان، نخستین کنگره ملی فضای مجازی و آسیب‌های اجتماعی نوپدید، تهران، وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی.
- خزاعی، طیبه؛ سعادت جو، علیرضا؛ درمحمدی، سمانه؛ سلیمانی، منصور؛ طوسی نیا، مرضیه؛ صلاحی زاده، فاطمه. (۱۳۹۰). وابستگی به تلفن همراه و پرخاشگری نوجوانان شهر بیرجند، مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی بیرجند، ۱۹(۴)، ۴۳۰-۱۴۳۸.
- فرانکن، رابرت (۱۹۸۸). انگیزش و هیجان، ترجمه حسن شمس اسفند آبادی و همکاران. تهران، نشرنی.
- شارع پور، محمود (۱۳۸۵). سرمایه اجتماعی: مفهوم سازی، سنجش دلالت‌های سیاست گذاری، انتشارات سازمان مدیریت و برنامه ریزی مازندران.
- غضنفری، فیروزه؛ عزت الله قدم پور (۱۳۸۷). بررسی راهبردهای مقابله و سلامت روانی در ساکنین شهر خرم آباد، فصلنامه اصول بهداشت روانی، ۱۰(۳۷)، ۴۷-۵۴.
- موسوی، سید کمال الدین؛ جمالی، فرشاد (۱۳۹۰). تجزیه و تحلیل رابطه میان استفاده از موبایل و جامعه پذیری مدرسه ای با تاکید بر دانش آموزان دبیرستانی شهرستان کوههدشت، مطالعات فرهنگ-ارتباطات، ۱۲(۱۵)، ۷۷-۱۱۷.
- موسوی، سیدکمال الدین (۱۳۹۰). بررسی نگرش به تلفن همراه در بانوان ساکن تهران، مطالعات اجتماعی روانشناختی زنان، ۳(۹)، ۸۵-۱۱۰.
- یاسمی نژاد، پریسا؛ گل محمدیان، محسن؛ یوسفی، ناصر (۱۳۹۱). رابطه سلامت عمومی و استفاده مفرط از تلفن همراه در دانشجویان، دانش و پژوهش در روانشناسی کاربردی، ۱۳(۱)، ۶۰-۷۲.
- Bahadori Khosroshahi J, Hashemi Nosratabadi T, Bayrami M. (2013). The relationship between psychological capital and personality traits with job satisfaction amggg lirr rrriss' i llll i lirr rrriss i Trrr iz jjj eeeeeee eee;17(6):312-324.
- Bandura, A. (1982). Self-efficacy mechanism in human agency. American psychologist, 37(2), 122-147.

Bianchi, A., & Phillips, J. G. (2005). Psychological predictors of problem mobile phone use. *CyberPsychology & Behavior*, 8(1), 39-51.

Billings, A. G., & Moos, R. H. (1984). Coping, stress, and social resources among adults with unipolar depression. *Journal of personality and social psychology*, 46(4), 877.

Coleman, J. S. (1988). Social capital in the creation of human capital. *American journal of sociology*, 94, 95-120.

Chen, Y. F. (2004). The relationship of mobile phone use to addiction and depression amongst American college students, *Moblie Communication and Social Change*. 10, 344-352.

Fredrickson, B. L., Tugade, M. M., Waugh, C. E., & Larkin, G. R. (2003). What good are positive emotions in crisis? A prospective study of resilience and emotions following the terrorist attacks on the United States on September 11th, 2001. *Journal of personality and social psychology*, 84(2), 365.

Koo, H. Y. (2009). Development of a cell phone addiction scale for Korean adolescents. *Journal of Korean Academy of Nursing*, 39(6).

Ling, R., & Yttri, B. (1999). Nobody sits at home and waits for the telephone to ring: Micro and hyper-coordination through the use of the mobile telephone. *Telenor Forskning og Utvikling, FoU Rapport*, 30(99).

Luthans, F., Youssef, C. M., & Avolio, B. J. (2007). *Psychological capital: Developing the human competitive edge* (p. 3). Oxford: Oxford University Press.

Lopez, S. J., & Snyder, C. R. (Eds.). (2003). *Positive psychological assessment: A handbook of models and measures*.

Vollrath, M., Torgersen, S., & Alnæs, R. (1995). Personality as long-term predictor of coping. *Personality and Individual Differences*, 18(1), 117-125.

Zhang, M., Zheng, W., & Wei, J. (2009). Sources of social capital: Effects of altruistic citizenship behavior and job involvement on advice network centrality. *Human Resource Development Quarterly*, 20(2), 195-217.

پروشکاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی